

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ ΣΤΟΝ ΕΧΕ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε πρόταση για το επόμενο Πρόγραμμα-Πλαίσιο της ΕΕ για την Έρευνα και την Καινοτομία (2021-2027), «Ορίζοντας Ευρώπη». Το παρόν ενημερωτικό έγγραφο απευθύνει έκκληση για δράση με στόχο την ορθή ενσωμάτωση των πολιτικών ισότητας των φύλων στο τμήμα «Ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας» της πρότασης. Απώτερος σκοπός είναι η ενίσχυση της ισότητας των φύλων στην κοινότητα και στις δομές του ΕΧΕ, καθώς και η καινοτομία κατά την υλοποίηση πολιτικών για την ισότητα των φύλων στον επιστημονικό κλάδο.

Ποιους τομείς επιδιώκει να ενισχύσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω του Προγράμματος «Ορίζοντας Ευρώπη»;

Το τμήμα «Ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας» του Προγράμματος «Ορίζοντας Ευρώπη» ενισχύει τη δομή των τριών πυλώνων εστιάζοντας στη στήριξη των 6 προτεραιοτήτων του ΕΧΕ (συμπεριλαμβανομένου του φύλου), ως αυτοσκοπό και ως μέσο για τη βελτιστοποίηση των αποτελεσμάτων του Προγράμματος για μεγαλύτερο αντίκτυπο.

Αυτό προγραμματίζεται να επιτευχθεί μέσω δύο Τομέων παρέμβασης:

- **Διάδοση της αριστείας** (που έχει σχέση με τον στόχο «Εξάπλωση της αριστείας και διεύρυνση της συμμετοχής» του Προγράμματος «Ορίζοντας 2020») με στόχο την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων σε χώρες με χαμηλότερες επιδόσεις Ε&Κ μέσω τεσσάρων γενικών γραμμών (Συνεργασία, Αδελφοποίηση, Έδρες ΕΧΕ και Ευρωπαϊκή Συνεργασία στον Τομέα της Επιστήμης και της Τεχνολογίας - COST).

- **Μεταρρύθμιση και ενδυνάμωση του ευρωπαϊκού συστήματος Ε&Κ** (που έχει σχέση με τον στόχο «Επιστήμη με την κοινωνία για την κοινωνία» του Προγράμματος «Ορίζοντας 2020»), μέσω 11 γενικών γραμμών, μεταξύ των οποίων η Προαγωγή της ισότητας των φύλων στην επιστημονική σταδιοδρομία και στη λήψη αποφάσεων, καθώς και ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στο περιεχόμενο έρευνας και καινοτομίας. Το φύλο αναφέρεται, επίσης, στη γενική γραμμή σχετικά με την παροχή ελκυστικών περιβαλλόντων επαγγελματικής εξέλιξης, καθώς και των δεξιοτήτων και ικανοτήτων που απαιτούνται, η οποία συνδέει τον ΕΧΕ με τον Ευρωπαϊκό Χώρο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης για τον εκσυγχρονισμό των πανεπιστημίων και άλλων οργανισμών έρευνας και καινοτομίας, μέσω μηχανισμών αναγνώρισης και επιβράβευσης, καθώς και κινήτρων για την προαγωγή της διεπιστημονικότητας, της επιχειρηματικότητας, της συμμετοχής των πολιτών, της ανοικτής επιστήμης, της διεθνούς και διατομεακής κινητικότητας, σχεδίων για

την ισότητα των φύλων και ολοκληρωμένων προσεγγίσεων για θεσμικές αλλαγές. Άλλες γενικές γραμμές περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων: παρακολούθηση και αξιολόγηση του Προγράμματος-Πλαίσιο και διάδοση και εκμετάλλευση των αποτελεσμάτων· ενίσχυση της βάσης τεκμηρίωσης για την πολιτική έρευνας και καινοτομίας· υποστήριξη της αυξημένης διεθνούς συνεργασίας (βλ. συνοπτική παρουσίαση για την πολιτική αριθ. 6· καθώς και άλλα καίρια ζητήματα για την Υπεύθυνη Έρευνα και Καινοτομία (RRI) όπως δεοντολογία και ακεραιότητα και επιστήμη των πολιτών.

Αυτό είναι το μοναδικό τμήμα της πρότασης για το Πρόγραμμα-Πλαίσιο «Ορίζοντας Ευρώπη» που αναφέρει ρητώς ότι συμβάλλει άμεσα στον ΣΒΑ 5 των Ηνωμένων Εθνών Ισότητα των φύλων.

Τι λείπει και θα πρέπει να ενισχυθεί;

Το τμήμα «*Ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας*» είναι καίριας σημασίας τόσο για τον χάρτη πορείας του ΧΕΕ όσο και για τον αντίκτυπο του Προγράμματος «Ορίζοντας Ευρώπη». Εντούτοις, αν λάβουμε υπόψη τον προϋπολογισμό ως δείκτη, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δήλωσε ότι «ο *πυλώνας "Παγκόσμιες Προκλήσεις και Βιομηχανική Ανταγωνιστικότητα"* είναι εκείνος που χρειάζεται το μεγαλύτερο μερίδιο πόρων, με την *"Ανοικτή Επιστήμη"* και την *"Ανοικτή Καινοτομία"* να ακολουθούν, ενώ το τμήμα *"Ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας"* δεν απαιτεί υψηλό προϋπολογισμό». Η κοινότητα την οποία αφορά ο στόχος «Επιστήμη με την κοινωνία για την κοινωνία» επεσήμανε ότι το Πρόγραμμα «Ορίζοντας Ευρώπη» δεν προβλέπει ούτε συγκεκριμένο κονδύλι ούτε επαρκή προϋπολογισμό για τις δραστηριότητες του στόχου παρά τον καίριο ρόλο τους στη διασφάλιση της ομαλής μετάβασης σε πιο ανοικτά και χωρίς αποκλεισμούς ερευνητικά εγχειρήματα.

«Ο στόχος είναι η δημιουργία μιας ΕΕ όπου η γνώση και το εργατικό δυναμικό υψηλής εξειδίκευσης κυκλοφορούν ελεύθερα, τα ερευνητικά αποτελέσματα διαδίδονται ταχέως και κατά τρόπο αποδοτικό, οι ερευνητές επωφελοούνται από ελκυστικές σταδιοδρομίες, ενώ παράλληλα διασφαλίζεται η ισότητα των φύλων, τα κράτη μέλη αναπτύσσουν κοινά στρατηγικά θεματολόγια για την έρευνα, ευθυγραμμίζοντας τα εθνικά σχέδια και διαμορφώνοντας και υλοποιώντας κοινά προγράμματα, και όπου τα αποτελέσματα στους τομείς της έρευνας και της καινοτομίας γίνονται κατανοητά και τυγχάνουν της εμπιστοσύνης ενημερωμένων πολιτών και ωφελούν ολόκληρη την κοινωνία.»

(Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018)

Παρότι, μάλιστα, ο τομέας παρέμβασης του Προγράμματος «Ορίζοντας Ευρώπη» σχετικά με τη μεταρρύθμιση και ενδυνάμωση του συστήματος έρευνας και καινοτομίας της ΕΕ περιλαμβάνει γενικότερες γραμμές από τον στόχο «Επιστήμη με την κοινωνία για την κοινωνία» του Προγράμματος «Ορίζοντας 2020», ο προϋπολογισμός που έχει προγραμματιστεί για αυτόν είναι ακόμη μικρότερος. Ανησυχία προκαλεί το γεγονός ότι χωρίς επαρκή προβολή και χρηματοδότηση για συγκεκριμένες ερευνητικές και υποστηρικτικές δράσεις, δύσκολα θα επιτευχθούν οι στόχοι. Και προκειμένου να καταδειχθεί πώς μπορεί αυτό να επηρεάσει την προτεραιότητα για την ισότητα των φύλων, πρέπει να σημειωθεί ότι ο στόχος

Τα έργα του Προγράμματος «Ορίζοντας 2020» για το φύλο και την επιστήμη (καθώς και τα έργα για την υπεύθυνη έρευνα και καινοτομία) έχουν συμβάλει στη διαμόρφωση των πολιτικών των ερευνητικών μας φορέων και των χρηματοδοτικών οργανισμών έρευνας, καθώς και στη δημιουργία μιας υποστηρικτικής κοινότητας για θέματα ισότητας φύλου στην επιστήμη.

Όλες οι κοινές προσπάθειες που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο των εν λόγω έργων λειτουργούν ως μοντέλα αναφοράς σχετικά με την προώθηση πολιτικών ισότητας των φύλων στην Ε&Κ για άλλες περιοχές του πλανήτη.

«Επιστήμη με την κοινωνία για την κοινωνία» του Προγράμματος «Ορίζοντας 2020» δημιούργησε πρόσφορο έδαφος για να καταρτιστούν σχέδια ισότητας των φύλων, να θεσπιστούν όλο και περισσότερες δομές ισότητας των φύλων στους ερευνητικούς φορείς/χρηματοδότες έρευνας, καθώς και για να προωθηθούν οργανωτικές κουλτούρες που λαμβάνουν περισσότερο υπόψη τη διάσταση του φύλου. Η έκκληση για προώθηση της ισότητας των φύλων στην έρευνα και καινοτομία έτυχε καλής αποδοχής από την επιστημονική κοινότητα υπό το πρίσμα του μεγάλου αριθμού προτάσεων που υποβλήθηκαν από το 2014, δίνοντας τη δυνατότητα να μεταφραστούν οι διατάξεις ισότητας των φύλων της ΕΕ σε συγκεκριμένα μέτρα στους ερευνητικούς φορείς και χρηματοδότες έρευνας.

GenderTime
GENOVATE

LIBRA

GenPORT

OpenUP

TRIGGER

GEDII

Hypatia

PRISMA

PLOTINA

EFFORTI

RRI

GENDER-NET Plus

HEIRRI

GENDERACTION

GEECCO

TARGET

GENERA

FoTRRIS

EGERA

Η συνεργασία μεταξύ περισσότερο και λιγότερο πεπειραμένων ερευνητικών φορέων και χρηματοδοτών έρευνας από διαφορετικές χώρες με ποικίλες οργανωτικές κουλτούρες και όλα τα χρηματοδοτούμενα έργα έχουν συμβάλει, επίσης, στη δημιουργία μιας υποστηρικτικής κοινότητας για την ισότητα των φύλων στον επιστημονικό κλάδο. Αυτή η επιτυχία του Προγράμματος «Ορίζοντας 2020» απαιτεί διαρκείς δραστηριότητες και μετατροπή της χρηματοδότησης σε βιώσιμες πολιτικές ισότητας των φύλων. Ειδάλλως, το έργο που επιτελέστηκε θα μείνει στη μέση μετά τη δαπάνη των δημόσιων πόρων, την προσπάθεια να ξεπεραστούν τα εμπόδια και οι αρχικές αντιδράσεις. Η Ομάδα του Ελσίνκι για την ισότητα των φύλων στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας (2017) επεσή-

μανε την ανάγκη διατήρησης και ενίσχυσης της γραμμής χρηματοδότησης για πιο αποτελεσματικά, εναρμονισμένα και διευρυμένα σχέδια ισότητας των φύλων, προκειμένου να καταστούν δυνατές οι θεσμικές αλλαγές στους ερευνητικούς φορείς και στους χρηματοδότες έρευνας.

Συστάσεις αναφορικά με τις πολιτικές ισότητας των φύλων

Μολονότι οι πυλώνες του Προγράμματος-Πλαισίου «Ορίζοντας Ευρώπη» δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για την ενσωμάτωση του βιολογικού/κοινωνικού φύλου στην Ε&Κ, το τμήμα *Ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας* είναι καίριας σημασίας για τη διάδοση των ενωσιακών πολιτικών ισότητας των φύλων στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας, καθώς και για την αντιμετώπιση ενός μείζονος ζητήματος για την επίτευξη ισότητας των φύλων στην επιστημονική έρευνα: της οργανωτικής κουλτούρας των ερευνητικών ιδρυμάτων. Το Συμβούλιο της ΕΕ (2015) κάλεσε την Επιτροπή να συνεχίσει να προάγει τη θεσμική αλλαγή καθώς και την εφαρμογή, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση όλων των στόχων ισότητας των φύλων στο πλαίσιο του Προγράμματος «Ορίζοντας 2020» (ίση εκπροσώπηση των φύλων σε ερευνητικές ομάδες και στη λήψη αποφάσεων και αποτύπωση της διάστασης του φύλου σε ερευνητικά περιεχόμενα). Για να καταστεί αυτό δυνατό, η Ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας στο πλαίσιο του Προγράμματος «Ορίζοντας Ευρώπη» πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής:

- **Βελτίωση των στατιστικών που αφορούν στα φύλα** και ποσοτικές μελέτες που λαμβάνουν υπόψη τη διάσταση του φύλου για την παρακολούθηση και αξιολόγηση του Προγράμματος-Πλαισίου.
- Διάδοση και αξιοποίηση των αποτελεσμάτων με **διατυπώσεις και εικόνες που λαμβάνουν υπόψη τη διάσταση του φύλου**, συνεκτιμώντας (τυχόν) δια-

Προκλήσεις όσον αφορά στην ενίσχυση του ΕΧΕ Κέντρα αριστείας του μέλλοντος

Οριζόντιες δομές
Συνεργατική ηγεσία

Ισόρροπη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων

Συμμετοχή του προσωπικού στον σχεδιασμό, στην εφαρμογή και στην αξιολόγηση των πολιτικών Ε&Κ

Μηδενική σεξουαλική παρενόχληση και σεξιστική συμπεριφορά

Απαγόρευση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλής, κοινωνικής τάξης, ικανότητας κτλ.

Εγκαταστάσεις μέριμνας και χρονοπολιτική

Εύλογη κινητικότητα

Δομές και πολιτικές ισότητας των φύλων στον επαγγελματικό τομέα

Ποικιλομορφία όσον αφορά στις επαγγελματικές σταδιοδρομίες: ευκαιρίες διακοπής της σταδιοδρομίας

φορετικά ενδιαφέροντα, διαφορετικούς ρόλους και διαφορετικές δραστηριότητες μεταξύ γυναικών και ανδρών.

- Εκσυγχρονισμός περισσότερων ευρωπαϊκών πανεπιστημίων και λοιπών οργανισμών Ε&Κ μέσω **καινοτόμων πολιτικών ισότητας των φύλων** και μέσω της ανάπτυξης αποτελεσματικότερων εργαλείων από έργα για τις γυναίκες και την επιστήμη.
- Υποστήριξη της ενίσχυσης της διεθνούς συνεργασίας, συμπεριλαμβανομένου του φύλου **με στόχο τον ΣΒΑ 5** (βλ. συνοπτική παρουσίαση για την πολιτική αριθ. 6 για συγκεκριμένες συστάσεις).
- Την επιστήμη, την κοινωνία και τους πολίτες ως πρόγραμμα εργασίας που

ενσωματώνει τη διάσταση του φύλου σε κάθε δραστηριότητα και περιλαμβάνει ένα **ειδικό κονδύλι χρηματοδότησης για δράσεις συντονισμού και στήριξης για την προώθηση της ισότητας των φύλων στην E&K**. Η υποβοήθηση των εν λόγω δράσεων συντονισμού και στήριξης θα διασφαλίσει, λογικά, τη βιωσιμότητα των αλλαγών για την ισότητα των φύλων στους ερευνητικούς φορείς και στους χρηματοδότες έρευνας, καλύπτοντας τις προσδοκίες της προτεραιότητας για τον EXE.

Συμπεράσματα

Οι δραστηριότητες που υποστηρίζονται στο τμήμα «Ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας» αφορούν πολιτικές προτεραιότητες του EXE, μία εκ των οποίων είναι η ισότητα των φύλων και η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου. Ως εκ τούτου, ενίσχυση του EXE σημαίνει ενίσχυση των πολιτικών ισότητας των φύλων στο επόμενο Πρόγραμμα-Πλαίσιο της ΕΕ για την Έρευνα και την Καινοτομία. Η στήριξη της εφαρμογής των συστάσεων της ΕΕ για τις δομές και τα σχέδια ισότητας των φύλων στους ερευνητικούς φορείς και στους χρηματοδότες έρευνας παρέχοντας επαρκή χρηματοδότηση είναι καίριας σημασίας για τη δημιουργία των κέντρων αριστείας του μέλλοντος. Έτσι θα δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες για μια άριστη και ανοικτή υπεύθυνη έρευνα και καινοτομία.

Μια τέτοια αλλαγή σε διαρθρωτικό επίπεδο δεν θα συμβεί κατά τύχη. Επιπλέον, αν δοθεί κεντρικός ρόλος στο φύλο στην «Ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας», θα αναπτυχθεί δημόσια στήριξη για το πρόγραμμα η οποία και θα διατηρηθεί.

Παραπομπές

Council of the EU (2015) *Council Conclusions on Advancing gender equality in the European Research Area (14486/15 RECH)*.

European Commission (2018) *Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation, laying down its rules for participation and dissemination*.

European Commission (2018) *Horizon Europe (Framework Programme for Research and Innovation) – Proposal for a Decision*.

European Commission (2018) *Horizon Europe (Framework Programme for Research and Innovation) – Impact Assessment*.

Helsinki Group on Gender in R&I (2017) *Position paper on H2020 interim evaluation and preparation of FP9*.

SiS.net (2018) *Open letter on the need of a separate programme for funding science, society and citizens' initiatives*.

Επικοινωνήστε μαζί μας:

www.genderaction.eu

info@genderaction.eu

[@GENDERACTION_EU](https://twitter.com/GENDERACTION_EU)

Το εν λόγω έργο χρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα Έρευνας και Καινοτομίας «Ορίζοντας 2020» της Ευρωπαϊκής Ένωσης δυνάμει της υπ' αριθ. 741466 Σύμβασης Επιχορήγησης.

Αποποίηση ευθυνών: Οι απόψεις και οι γνώμες που εκφράζονται στο παρόν έγγραφο είναι αποκλειστικά του έργου και δεν αντικατοπτρίζουν τις απόψεις και τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φέρει καμία ευθύνη για την όποια χρήση των πληροφοριών που περιέχονται στο παρόν.